

Izvještaj o transparentnosti 2020.

EY Bosna i Hercegovina

Sadržaj

Poruka glavnog partnera i glavnog partnera u reviziji EY Bosna i Hercegovina	Error! Bookmark not defined.
O nama	5
Pravna struktura, vlasništvo i upravljanje	5
Organizacija EY mreže	6
Posvećenost održivom kvalitetu revizije	8
Infrastruktura koja podržava kvalitet	8
Usađene profesionalne vrijednosti	9
Interni sistem kontrole kvalitete	11
Prihvatanje novog klijenta i nastavak saradnje	12
Obavljanje revizije	13
Pregled i konsultacije	15
Rotacija partnera u reviziji i duga povezanost	166
Ocjenjivanje kvalitete revizije	176
Vanjska kontrola kvalitete revizije	177
Usklađenost sa zakonskim zahtjevima	17
Politika neovisnosti	19
Kontinuirano usavršavanje revizijskih stručnjaka	211
Prihodi i naknade	22
Finansijske informacije	22
Naknade partnerima	23
Prilog 1: Lista revizijskih klijenata od javnog interesa	24
EY Bosna i Hercegovina revizijski klijenti od javnog interesa	24
Prilog 2: Lista EYG društava članova u EU ili EEA državama članicama	25

Poruka glavnog partnera i glavnog partnera u reviziji EY Bosna i Hercegovina

Dozvolite da Vam predstavimo Izveštaj o transparentnosti društva Ernst & Young d.o.o. Sarajevo (EY Bosna i Hercegovina) za 2020. godinu. Uvažavamo činjenicu da naše zainteresovane strane žele razumjeti šta mi činimo kako bismo unaprijedili kvalitetu revizije, upravljali rizicima i održali našu revizorsku neovisnost. Redovan dijalog nam je važan i ovaj izvještaj predstavlja jedan od načina na koji želimo da podijelimo sa Vama, našim zainteresovanim stranama, šta činimo po svim ovim pitanjima.

Obavljanje kvalitetne revizije i dalje ostaje naš glavni prioritet i u središtu je naše predanosti tome da uspješno i odgovorno služimo javnom interesu. To nam omogućava rast globalne EY mreže u svrhu izgradnje boljeg poslovnog okruženja. Revizori imaju vitalnu ulogu u učinkovitom funkcionisanju tržišta kapitala jer potiču transparentnost i podupiru povjerenje investitora. Kompanije, regulatori i druge zainteresovane strane računaju na našu izvrsnost u svakom angažmanu.

Mi smo fokusirani na ulaganje u alate koji nam pomažu unaprijediti to što radimo te stvaranje timova najviših performansi i izgradnju povjerenja i pouzdanja u revizije koje obavljamo.

Reputacija EY Bosna i Hercegovina se temelji na pružanju visokokvalitetnih profesionalnih usluga revizije svakom klijentu u skladu s objektivnosti i etičkim načelima koje zastupamo.

Nastavljamo prihvatati ciljeve transparentnosti direktive Europske unije 537/2014 i Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske (Službeni glasnik 94/15 i 78/20), i Zakona o računovodstvu i reviziji Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine 15/21), koji zahtijevaju da revizori statutarne revizije društava od javnog interesa u Bosni i Hercegovini objavljuju godišnje izvještaje o transparentnosti.

Ovaj Izvještaj o transparentnosti za 2020. godinu EY Bosna i Hercegovina u skladu je sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske (Službeni glasnik 94/15 i 78/20) i Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine 15/21), te pokriva fiskalnu godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine i ostale skorije i relevantne događaje. U ovom izvještaju možete pročitati više o našem sistemu unutarnje kontrole: kako usadujemo profesionalne vrijednosti, kako obavljamo reviziju, našem pregledu i konsultacijskom procesu te našem procesu ocjenjivanja kvalitete revizije i politikama neovisnosti te o utjecaju COVID-19 na naše poslovanje.

EY Bosna i Hercegovina fokusiran je na poboljšavanje kvalitete revizije i održavanju naše neovisnosti uzevši u obzir više faktora koji uključuju i nalaze vanjskih i internih inspekcija. Kontinuirano poboljšanje kvalitete revizije zahtjeva od nas preispitivanje pristupa provođenja revizije te se fokusiramo na to ocjenjivanjem svih nalaza inspekcija i poduzimanjem odgovarajućih korektivnih akcija.

Potreba za povjerenjem u finansijskom izvještavanju na našim tržištima kapitala nikad nije bila veća i revizori igraju važnu ulogu u tom pogledu.

Potičemo sve zainteresovane - uključujući naše klijente i njihove investitore, članove revizorskih odbora i regulatore - da i dalje sarađuju s nama na našoj strategiji, kao i na bilo kojem drugom pitanju obuhvaćenom ovim izvještajem.

Ivan Rakić
Glavni partner
Ernst & Young d.o.o. Sarajevo

Zvonimir Madunić
Glavni partner u reviziji
Ernst & Young d.o.o. Sarajevo

Svrha EY: Izgraditi bolje poslovno okruženje

EY je posvećen svojoj ulozi u izgradnji boljeg poslovnog okruženja. Kvaliteta usluga koje pružamo pomaže izgraditi povjerenje u tržišta kapitala i ekonomije širom svijeta. Naši revizori služe javnom interesu vršeći revizije visokog kvaliteta koje odlikuje neovisnost, integritet, objektivnost i profesionalni skepticizam. Na taj način, igramo ključnu ulogu u izgradnji boljeg poslovnog okruženja za naše zaposlenike, klijente i zajednicu.

O nama

Pravna struktura, vlasništvo i upravljanje

U Bosni i Hercegovini društvo Ernst & Young d.o.o. Sarajevo je društvo s ograničenom odgovornošću, osnovano u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, sa podružnicom u Banjoj Luci, takođe Bosna i Hercegovina, a član je Ernst & Young Global Limited, društva iz Ujedinjenog Kraljevstva, ograničenog jamstvom (EYG). U ovom izvještaju „naše“, „mi“ ili „nas“ odnosi se na „EY Bosna i Hercegovina“. Pojam EY se odnosi na globalnu organizaciju društava članova EYG.

Vlasničku i upravljačku strukturu EY Bosna i Hercegovina možete pogledati na: <https://bizreg.pravosudje.ba>.

EY Bosna i Hercegovina nalazi se u Sarajevu, Vrbanja 1 (SCC - Sarajevo City Center), sa podružnicom u Banjoj Luci, Sime Šolaje 1A; i ima jednog partnera. Partner je zadužen za upravljačke funkcije EY Bosna i Hercegovina. Partner je odgovoran za svakodnevno rukovođenje i primjenu globalnih i regionalnih politika EYG na nivou države.

EYG društva članovi su grupisana u tri geografska područja: Amerika; Azija-Pacifik; i Europa, Bliski Istok, Indija i Afrika (EMEIA). Svako područje se sastoji od regija koje se dijele na društva članove ili dijelova pojedinih društava.

EY Bosna i Hercegovina je dio EMEIA područja koje uključuje društva članove EYG-a u 97 zemalja u Europi, na Bliskom istoku, Indiji i Africi. EMEIA područje je podijeljeno na 10 regija. EY Bosna i Hercegovina je dio Regije Centralne, Istočne i Jugoistočne Europe & Centralne Azije (CESA).

Ernst & Young (EMEIA) Limited (EMEIA Limited), je Englesko društvo ograničeno jamstvom, i glavno koordinaciono tijelo za EYG članove u području EMEIA. EMEIA Limited omogućava koordinaciju i kooperaciju između društava članova ali ih ne kontroliše. EMEIA Limited je član EYG, koje ne vrši finansijske operacije niti pruža bilo kakve profesionalne usluge.

Svako područje bira Regionalni forum partnera (RFP), čiji predstavnici savjetuju i djeluju kao odbor koji podržava regionalno vodstvo. Partner koji je odabran kao predsjedavajući partner Regionalnog foruma

partnera također djeluje kao predstavnik područja u Globalnom upravljačkom vijeću (vidi stranicu 6).

U Europi postoji holding društvo EY Europe SCRL (EY Europe). EY Europe je kooperativno društvo ograničene odgovornosti (SCRL ili CVBA) i registrovano je u Belgiji. To je revizorsko društvo registrovano kod Institut des Reviseurs d'Entreprises (IRE-IBR) u Belgiji, ali ono ne obavlja revizije niti pruža profesionalne usluge.

U mjeri u kojoj je dopušteno lokalnim zakonskim i regulatornim zahtjevima, EY Europe je stekla ili će steći kontrolu nad firmama članicama EYG-a koje posluju u Europi. EY Europe je članica EYG-a. EY Europe je stekla kontrolu nad EY Bosnom i Hercegovinom 2019. godine.

Upravni odbor EY Europe čine senior partneri kompanija članica EYG-a u Europi. On ima autoritet i odgovornost za izvršavanje i upravljanje strategijom EY Europe.

Organizacija EY mreže

EY je globalni lider u reviziji, poreznom savjetovanju, uslugama savjetovanja pri poslovnim transakcijama i drugim savjetodavnim uslugama. Širom svijeta, više od 298,000 pojedinaca u više od 150 zemalja ujedineni su u izgradnji boljeg poslovnog okruženja putem zajedničkih vrijednosti i nepokolebljive predanosti kvalitetu, integritetu i profesionalnom skepticizmu. Na današnjem globalnom tržištu integrirani EY pristup je naročito važan u isporuci visokokvalitetnih multinacionalnih revizija koje mogu obuhvatati skoro svaku zemlju na svijetu.

Ovaj integrirani pristup omogućava EY-u da se razvije i oslanja na širok raspon i dubinu stručnosti potrebne za obavljanje takvih raznolikih i kompleksnih revizija.

EYG koordinira društva članove i promovira saradnju između njih. EYG ne pruža usluge ali njegovi ciljevi uključuju promicanje iznimno visokokvalitetne usluge klijentima od strane njegovih društava članova širom svijeta. Svako društvo član je pravno zasebna jedinica. Obaveze i odgovornosti društava članova EYG su uređeni regulativom EYG-a te mnogim, drugim ugovorima.

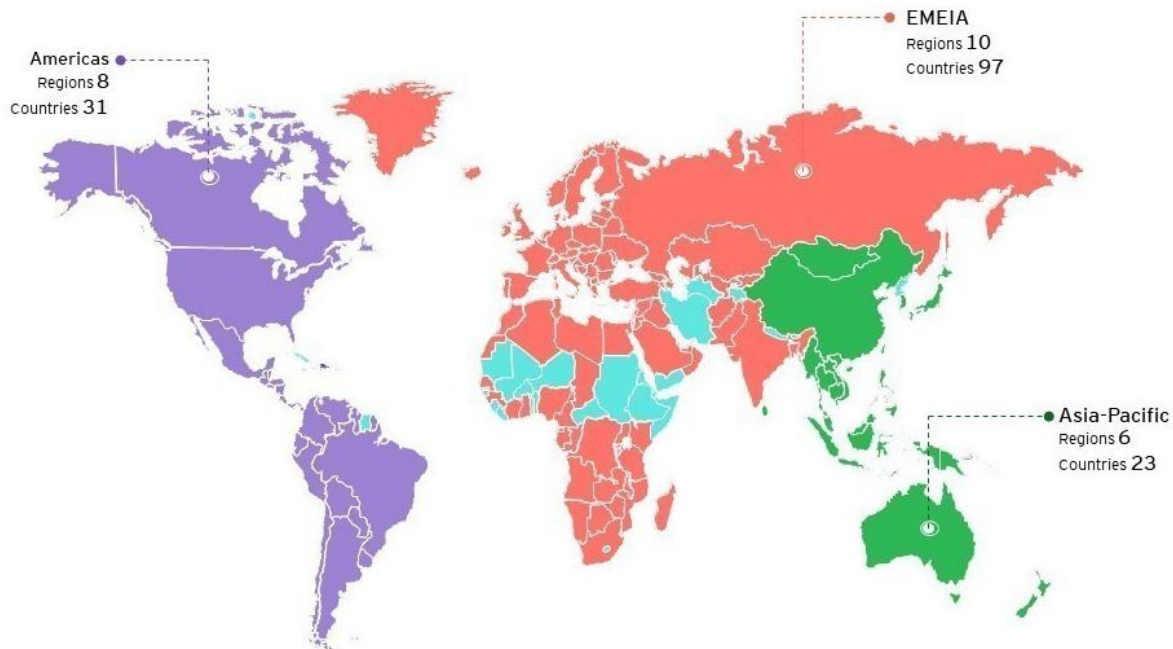
Globalno upravljačko vijeće (Global Governance Council)

Globalno upravljačko vijeće (GGC) je glavno nadzorno tijelo globalne EYG organizacije. Ono uključuje jednog ili više predstavnika iz svake regije, partnere drugih društava članova kao predstavnike visoko upravljačkih funkcija, i do šest neovisnih ne-izvršnih predstavnika (INES). Regionalne predstavnike, koji inače ne obavljaju funkcije višeg menadžmenta, biraju članovi njihovog Regionalnog foruma partnera (RPFs) na mandat od 3 godine s mogućnošću za jedno uzastopno ponovno imenovanje. GGC savjetuje EYG o politikama, strateškim i aspektima od javnog interesa prilikom donošenja odluka. Odobrenje GGC-a je potrebno za mnoga značajna pitanja koja mogu utjecati na EY.

Neovisni neizvršni predstavnici (Independent non-executives)

Do šest neovisnih, ne-izvršnih predstavnika (INES) se biraju izvan EY. INEs su iskusne vođe iz javnog i privatnog sektora, a oslikavaju geografsku i profesionalnu raznolikost. GGC-u i našoj globalnoj

■ Figures are as of 1 July 2020

Struktura i glavna tijela organizacije, opisana ispod, odražavaju načelo da EY, kao globalna organizacija, ima zajedničku strategiju.

Istovremeno, mreža posluje i na regionalnom nivou. Ovaj model poslovanja omogućava veću usmjerenost na zainteresovane strane u regijama, čime se osigurava da kompanije članice grade snažnije veze sa klijentima i drugim interesnim grupama u svakoj zemlji i da odgovore lokalnim potrebama.

organizaciji kao cjelini pružaju korist u vidu davanja značajnih vanjskih perspektiva i obimnog znanja. INEs također čine većinu u pod-odboru GGC-a za javni interes (Public Interest Sub-Committee - PIC), koji se bavi pitanjima od javnog interesa, uključujući aspekte donošenja odluka od javnog interesa, pitanja koja se tiču politika i procedura o uzbuđivanju, perspektive u pogledu stavova interesnih skupina i angažmana u raspravama o kvaliteti i upravljanju rizicima. INEs nominira namjenski odbor.

Globalno izvršno tijelo (Global Executive)

Globalno izvršno vodstvo (GE) okuplja EY rukovodstvo, na nivou usluga i geografskih područja. Od 01. jula 2020. godine, njime predsjedava i Predsjednik i glavni izvršni direktor EYG-a, a uključuje globalne rukovodeće partnere za usluge klijentima; rukovodeće regionalne partnere; globalne lidere funkcije ljudskih resursa; globalne rukovodioce uslužnih linija - revizije, savjetovanja, strateškog i savjetovanja pri poslovnim transakcijama, i poreznog savjetovanja; te jednog partnera u rotaciji društva članova EYG.

Globalno izvršno tijelo također uključuje Globalnog potpredsjednika za tržišta, Globalnog potpredsjednika za transformaciju, Glavnog rukovodioca za tehnologije, predsjedavajućeg Komiteta za globalne klijente, Predsjednika odbora za tržišta u razvoju, kao i predstavnike članica mreže iz tržišta u razvoju.

GE i GGC odobravaju kandidate za predsjednika, izvršnog direktora i operativnog direktora EYG te odobravaju imenovanja globalnih rukovodećih partnera. GE također odobrava imenovanja globalnih potpredsjednika. GGC odobrava imenovanje bilo kojeg globalnog potpredsjednika člana GE.

Odgovornosti GE-a uključuju promociju globalnih ciljeva i razvoj, odobranje i, gdje je relevantno, implementaciju:

- ▶ Globalnih strategija i planova
- ▶ Zajedničkih standarda, metodologije i politika koje će biti promovirane među društvima članovima
- ▶ Inicijativa vezanih uz ljude, uključujući i kriterije i procese za pristupanje, vrednovanje, razvoj, nagrađivanje i povlačenje partnera
- ▶ Programa unapređenja i zaštite kvalitete
- ▶ Prijedloga vezanih uz regulatorna pitanja i javne politike
- ▶ Pravila i smjernica u društvima članovima, a koji se odnose na usluživanje međunarodnih klijenata, razvoj poslovanja, tržišta i brendiranje
- ▶ EY-eve razvojne fondove i investicijske prioritete
- ▶ EYG godišnje finansijske izvještaje i budžete
- ▶ Preporuka od strane GGC

GE također ima mogućnost posredovanja i donošenja presuda u nesuglasicama među društvima članovima.

Globalni odbori (GE committees)

Osnovani od strane GE okupljaju predstavnike širom organizacije, Globalni odbori su odgovorni za davanje preporuka GE-u. Uz Globalni odbor za reviziju, oni uključuju odbore za: savjetovanje, strategije i transakcije, globalna tržišta i investicije, globalne klijente, nova tržišta, ljudske resurse i upravljanje rizicima.

Globalna radna grupa (Global Practice Group)

Ova grupa okuplja članove GE-a, Globalnih odbora, Regionalne vođe i Vođe sektora. Globalna radna grupa nastoji promovirati cjelovito razumijevanje EY-evih strateških ciljeva i njihovu dosljednu primjenu unutar organizacije.

EYG društva članovi (EYG member firms)

EYG društva članovi obavezuju se da će slijediti ciljeve EY-a kao što su osiguranje besprijekorne, dosljedne, visokokvalitetne usluge širom svijeta. U tu svrhu, društva članovi obavezuju se primjenjivati globalne strategije i planove te održavati propisani obim sposobnosti pružanja usluga. Ona moraju poštovati zajedničke standarde, metodologije i politike uključujući i one vezane za revizijske metodologije, upravljanje kvalitetom i rizikom, neovisnost, razmjenu znanja, ljudske resurse i tehnološku podršku.

Iznad svega EYG društva članovi se obavezuju na obavljanje svoje profesionalne prakse u skladu s primjenjivim profesionalnim i etičkim standardima kao i sa svim primjenjivim zakonskim obavezama. Ova predanost integritetu i ispravnom postupanju je poduprijeta EY Globalnim kodeksom ponašanja i našim vrijednostima (vidjeti stranicu 10).

Osim prihvatanja propisa EYG društva članovi uključeni su u još nekoliko sporazuma koji pokrivaju aspekte njihovog članstva u organizaciji EY, kao što je pravo i obaveza korištenja imena EY te razmjene znanja.

Društva članovi su podložni pregledima koji procjenjuju njihovo pridržavanje EYG uslova i politika koje reguliraju pitanja kao što su neovisnost, upravljanje kvalitetom i rizikom, revizijska metodologija i ljudski resursi. Društva članovi koji nisu u mogućnosti ispuniti obaveze kvalitete i ostale uslove EYG članstva mogu biti podvrgnuta isključenju iz EY organizacije.

Posvećenost održivom kvalitetu revizije

Infrastruktura koja podržava kvalitet

Kvalitet naših usluga

NextWave je globalna EY strategija i ambicija da klijentima, ljudima i društvu pruži dugoročnu vrijednost. NextWave ponovo potvrđuje EY svrhu, ambiciju i strategiju. EY svrha izgradnje boljeg poslovnog okruženja nastavlja da inspiriše naše ljude, ne samo da služe klijentima, već i da koriste naša znanja, vještine i iskustva za podršku zajednicama u kojima živimo i radimo. Uvidi i kvalitetne usluge koje pružamo pomažu u izgradnji povjerenja u tržišta kapitala i u ekonomije širom svijeta.

Pružanje usluga revizije visokog kvaliteta i kontinuirano unapređivanje onoga što radimo su od ključne važnosti za izgradnju boljeg poslovnog svijeta. Da bismo to postigli, angažujemo, razvijamo i zadržavamo prave ljude; prihvatamo inovacije; podstičemo pojednostavljenje; i budno pratimo šta radimo. Vrhunski prioritet je služenje javnom interesu kroz vršenje visokokvalitetnih revizija dosljedno širom svijeta. I dalje se ulažu značajna sredstva u obezbjeđivanje najsavremenijih alata i razvoj naših ljudi. Naši revizorski timovi usvajaju prvi digitalni pristup koji prati ulaganje više od 600 miliona američkih dolara u najnovije tehnologije.

Kompanije članice EYG i njihove uslužne linije odgovorne su za kvalitetno obavljanje poslova. EY odjeli upravljaju cjelokupnim procesom pregleda kvaliteta izvršenih angažmana, ujedno i doprinose kvalitetu angažmana koji su u toku, što pomaže u postizanju usklađenosti sa svim profesionalnim standardima i našim politikama.

Globalni potpredsjednik za reviziju koordinira da li odjeli revizije svih kompanija članica poštuju EY politike i procedure.

Funkcija stručne prakse

Globalni potpredsjednik stručne prakse, naziva se još i Direktor globalne stručne prakse (PPD), pod nadzorom je Globalnog potpredsjednika revizije, i osigurava uspostavu globalnih politika i procedura kontrole kvalitete revizije. Regionalne PPD-jeve nadzire Globalni PPD i odgovarajući regionalni rukovodilac za reviziju.

Navedeno pomaže u osiguranju većeg uvjerenja u objektivnost kvalitete revizije i proces savjetovanja.

Globalni PPD također vodi i nadzire Grupu globalne stručne prakse (Global Professional Practice group). To je globalna mreža eksperata za pitanja tehničke prirode unutar područja računovodstvenih i revizijskih standarda koji pružaju savjetodavne usluge vezane za pitanja standarda računovodstva, revizije i finansijskog izvještavanja te provode razne aktivnosti nadzora i upravljanja rizicima.

Globalni PPD nadgleda razvoj EY Globalne revizijske metodologije (EY GAM) i povezanih tehnologija kako bi one bile u skladu s relevantnim profesionalnim standardima i zakonskim zahtjevima. Grupa Globalne stručne prakse također nadgleda razvoj smjernica, obuke i programe praćenja te procese korištene od strane stručnjaka društava članova za dosljedno i učinkovito izvršavanje revizije. Globalni, područni i regionalni PPD-jevi, zajedno s drugim stručnjacima koji rade s njima u svakom od društava članova su obaviješteni o ljudima unutar EY-a, klijentima i procesima te su lako dostupni za konsultaciju revizijskim timovima na angažmanima.

Dodatni resursi često osnažuju Grupu stručne prakse, uključujući mreže stručnjaka fokusiranih na:

- ▶ Izvještavanje o internim kontrolama i o odgovarajućim aspektima EY revizijske metodologije
- ▶ Računovodstvo, reviziju i pitanja vezana za rizike za specifične industrije i sektore
- ▶ Pojedinačna specifična pitanja koja uključuju područja građanskih i političkih nemira ili javni dug i odgovarajuće implikacije na računovodstvo, reviziju te na finansijsko izvještavanje i objave
- ▶ Opća pitanja vezana za angažmane i pitanja vezana za efikasan rad sa revizijskim odborima.

Upravljanje rizikom

Upravljanje rizikom nadgleda aktivnosti širom organizacije osmišljene da pomognu našim ljudima da ispune globalne i lokalne odgovornosti u vezi sa usaglašenosti i podrže timove koji rade sa klijentima kako bi pružili kvalitetne i izuzetne usluge. Odgovornost za usluge visokog kvaliteta i preuzimanje rizika povezanog sa kvalitetom je na društvima članovima i njihovim odjelima.

Između ostalog, Globalni rukovodeći partner za upravljanje rizikom pomaže u nadzoru upravljanja rizikom od strane društava članova, kao i drugih rizika kroz organizaciju kao dio šireg okvira za upravljanje rizicima u kompaniji.

Partneri društava članova su imenovani da vode inicijative upravljanja rizikom kako za uslužne linije tako i za društva članove, a poduprti su od strane ostalog osoblja i stručnjaka. Globalni voditelj za upravljanje rizikom je odgovoran za uspostavljanje globalno dosljednog provođenja prioriteta upravljanja rizikom i upravljanje rizikom na nivou društava.

Ovi prioriteti se spuštaju do nivoa društava članova te se njihova provedba nadzire kroz formalni Program upravljanja organizacijskim rizicima (Enterprise Risk Management - ERM).

Dodatno, 2020. godinu obilježila je složena situacija prouzrokovana pandemijom COVID-19. To je zahtijevalo koordinirani odgovor širom EY mreže aktiviranjem Globalnog programa za upravljanje krizama (Global Crisis Management Program - GCMP). Svi aspekti i oblasti poslovanja su pogođeni. Ovaj program je, na čelu sa Globalnim liderom za upravljanje rizicima, redovno i dosljedno uključivao u program rukovodstvo EY. GCMP je opsežan program koji je predmet redovne kontrole. On uključuje planove koji se spuštaju sa globalnog i regionalnog nivoa.

Globalna politika povjerljivosti

Zaštita povjerljivih informacija je ukorijenjena u svakodnevne aktivnosti društava članova EYG. Poštivanje intelektualnog kapitala i sve ostale osjetljive i ograničene informacije zatraženo je u okviru Globalnog kodeksa ponašanja koji pruža jasan skup principa ponašanja koja se očekuju od svih ljudi koji rade sa EY. Globalna politika povjerljivosti dalje precizira pristup zaštiti podataka te odražava ograničenja korištenja podataka koja se stalno mijenjaju. Ovo pravilo pruža dodatna pojašnjenja ljudima koji rade sa EY i čini temeljni element šireg uputstva koje uključuje druge ključne politike o sukobu interesa, privatnosti ličnih podataka i pohranjivanju podataka. Ostala uputstva uključuju:

- ▶ Smjernice za korištenje društvenih medija
- ▶ Zahtjevi u pogledu korištenja informacija

Pored toga, globalna Politika o prijavljivanju prijevара, nezakonitih radnji i drugih neusklađenosti sa zakonima, propisima i EY Kodeksom zahtijeva od EY stručnjaka da prokažu bilo kakvo ponašanje za koje se vjeruje da krši primjenjivi zakon ili propis, primjenjive standarde ili EY globalni kodeks ponašanja. To uključuje neovlašteno ili nepravilno objavljivanje povjerljivih informacija.

Nadalje, globalna Politika zaštite osobnih podataka podržava i nadograđuje se na odredbe unutar EY Globalnog kodeksa ponašanja u pogledu poštivanja i zaštite osobnih podataka, u skladu s lokalnim zakonom i profesionalnim standardima, a nedavno je ažurirana u

skladu s Općom uredbom o zaštiti podataka EU (General Data Protection Regulation - GDPR).

Cyber sigurnost

Upravljanje rizikom od velikih i složenih napada na cyber sigurnost je dio poslovnih aktivnosti svih organizacija. Iako nijedan sistem nije zaštićen od prijetnji cyber napadima, EY Bosna i Hercegovina poduzima korake iz predostrožnosti kako bi osigurao i zaštitio podatke svojih klijenata. EY pristup cyber sigurnosti je proaktivan i uključuje implementaciju tehnologija i procesa neophodnih za upravljanje i minimiziranje globalnih rizika vezanih za cyber sigurnost. Programi EY za informacijsku sigurnost i privatnost podataka, u skladu s industrijskim praksama i primjenjivim pravnim zahtjevima, osmišljeni su da zaštite od neovlaštenog otkrivanja podataka. Postoji poseban tim internih i eksternih stručnjaka za cyber sigurnost koji aktivno prate i brane EY sisteme.

Osim tehničkih i procesnih kontrola, od svih EY osoba se traži da pismeno potvrde svoje razumijevanje principa sadržanih u EY globalnom kodeksu ponašanja i njihovu predanost pridržavanju istih i da godišnje učestvuju u aktivnosti učenja o sigurnosti. Postoje različite politike koje naglašavaju korištenje dužne pažnje pri korištenju tehnologije i podataka, uključujući, ali ne ograničavajući se na Globalnu politiku bezbjednosti informacija i Globalnu politiku prihvatljive upotrebe tehnologije. Politike i procesi EY cyber sigurnosti prepoznaju važnost pravovremene komunikacije. Ljudi u EY-u primaju redovne i povremene komunikacije koje ih podsjećaju na njihove odgovornosti u vezi s ovim politikama i opću praksu podizanja svijesti o sigurnosti.

Komponente programa kontrole kvalitete u reviziji

U sljedećim odjeljcima opisujemo glavne komponente programa kontrole kvalitete koje EY Bosna i Hercegovina prati:

- ▶ Usadene profesionalne vrijednosti
- ▶ Interni sistem kontrole kvalitete
- ▶ Prihvatanje klijenata i nastavak saradnje
- ▶ Obavljanje revizija
- ▶ Pregled i konsultacije
- ▶ Rotacija revizijskih partnera i produženo ugovaranje
- ▶ Nadzor kvalitete revizije kroz preglede
- ▶ Eksterni pregledi kvalitete revizije
- ▶ Usklađenost sa zakonskom regulativom s

Usadene profesionalne vrijednosti

Održiva kvaliteta revizije

Kvaliteta je temelj izuzetne usluge klijentima i suština naše odgovornosti pružanja povjerenje u tržišta kapitala. To se odražava u našem Programu za održivu kvalitetu

revizije (Sustainable Audit Quality - SAQ), što je ujedno i najveći prioritet za našu revizijsku praksu.

SAQ uspostavlja snažnu upravljačku strukturu koja omogućava svakoj firmi članici da pruži visoko kvalitetnu reviziju. Ona se provodi lokalno, a koordinira i nadgleda globalno. Riječ „održivo“ u SAQ koristi se da pokažemo da to nije jednokratna, kratkoročna inicijativa, već trajni proces poboljšanja.

Postoji šest komponenti SAQ-a: ton na vrhu; izvanredni ljudi; pojednostavljenje i inovacije; tehnologija revizije i digitalne tehnologije; omogućavanje kvalitetne podrške i odgovornost. Stubovi su podržani temeljom služenja javnom interesu.

Napravili smo značajan napredak kroz SAQ. Nalazi EY internih i eksternih kontrola globalno pokazuju napredak, a mi povećavamo konzistentnost u izvršenju posla. Razvili smo prvoklasne alate koji pospješuju kvalitetu i vrijednost naše revizije, uključujući online revizijsku platformu EY Canvas, EY Helix analitičku platformu i EY Atlas istraživačku platformu.

Ključna karakteristika EY Canvasa je „Moj EY“ (prethodni naziv EY Canvas portal za klijente), koji omogućava klijentima da komuniciraju sa revizorskim timovima i potvrde koje informacije su revizori zatražili i da li su te informacije pružene. EY Canvas također olakšava upotrebu programa za upravljanje projektima - Milestones, koji pomaže revizorskim timovima da prate sprovođenje revizije i povećaju uključenost izvršnih lica. Konačno, poboljšanje upravljanja projektima u okviru Canvasa omogućava revizorskim timovima da budu usredsređeni na izvršenje revizije.

Kada se koriste Milestones, MY EY i ostali alati i mogućnosti za poboljšanje upravljanja projektima, revizijski timovi imaju više vremena da se fokusiraju, da budu znatiželjni i skeptični. Kao rezultat poboljšava se kvaliteta revizije.

Ostale SAQ inicijative uključuju: novi pristup slikovitog prikaza internih kontrola i procesa kompanije; alat za Lično radno opterećenje koji preispituje lične odgovornosti i ocjenjuje ima li dovoljno vremena za izvršavanje revizija visokog kvaliteta; Namjenom vođeno promišljanje ishoda (PLOT), okvir koji se fokusira na ponašanja koja pokreću revizije visokog kvaliteta; i Pregled ključnih nalaza, koji pomaže pri treniranju EY timova.

Postoji i mreža Vođa za omogućavanje kvaliteta (Quality Enablement Leaders - QELs), sveukupni Globalni odbor za kvalitetu revizije i Radna grupa za kulturu i ponašanje. Oni nam pomažu u izvršavanju i preispitivanju uzroka i razumijevanju utjecaja naših inicijativa na postizanje kvalitetnih ishoda, boljeg ponašanja i stalnog poboljšanja razmišljanja.

Kvaliteta revizije je nešto što svaki član tima mora razumjeti i biti posvećen lokalnoj provedbi. SAQ je ključan za sve naše ciljeve i ambicije, a svaki regionalni

i područni rukovodilac ima nadzor nad naporima na ostvarenju tih ciljeva.

SAQ infrastruktura pokazuje da je kvalitet revizije najvažniji faktor u donošenju naših odluka i ključna mjera na kojoj počiva naša reputacija.

Ton na vrhu

Vodstvo EY Bosna i Hercegovina odgovorno je za postavljanje pravog tona na vrhu te demonstriranje posvećenosti EY-a da stvara bolje poslovno okruženje kroz svoje ponašanje i postupke. Iako je ton na vrhu bitan, naši ljudi također razumiju da kvaliteta i profesionalna odgovornost počinju s njima te da su unutar njihovih timova i zajednica, oni vođe također. Naše zajedničke vrijednosti koje inspiriraju naše ljude i vodilja su u ispravnom postupanju, kao i naša predanost kvaliteti, ugrađene su u ono što mi predstavljamo i u sve što radimo.

EY pristup poslovnoj etici i integritetu sadržan je u EY Globalnom kodeksu ponašanja i ostalim politikama te je ugrađen u EY kulturu savjetovanja, naše programe osposobljavanja i internu komunikaciju. Starije rukovodstvo redovno naglašava važnost obavljanja kvalitetnog rada te zadovoljavanja profesionalnih standarda, pridržavanja naših procedura, vođenja vlastitim primjerom. Također, EY procjenjuje kvalitetu profesionalne usluge kao ključnu mjeru u ocjenjivanju i nagrađivanju svih zaposlenika.

EY kultura snažno podupire saradnju te stavlja veliki naglasak na važnost konsultacija u rješavanju složenih ili subjektivnih računovodstvenih, revizijskih te pitanja izvještavanja, regulatornih pitanja i pitanja neovisnosti. Mi vjerujemo da je bitno potvrditi da angažovani timovi i klijenti ispravno slijede savjet konsultanata i to naglašavamo kada je potrebno.

Konzistentan stav EY Bosna i Hercegovina je oduvijek bio da niti jedan klijent nije važniji od našeg profesionalnog ugleda - reputacije EY Bosna i Hercegovina i reputacije svakog našeg zaposlenika.

Kodeks ponašanja

Promoviramo kulturu ličnog integriteta među našim zaposlenicima. Globalni kodeks ponašanja nudi jasan set principa koji usmjeravaju naše postupke i naše poslovno ponašanje i koje moraju slijediti svi EY zaposlenici. EY Globalni kodeks ponašanja podijeljen je u 5 kategorija:

- ▶ Rad jednih s drugima
- ▶ Rad s klijentima i drugima
- ▶ Djelovanje u skladu s profesionalnim integritetom
- ▶ Održavanje naše objektivnosti i neovisnosti
- ▶ Poštivanje intelektualnog kapitala

Primjenom naših procedura za praćenje usklađenosti s Globalnim kodeksom ponašanja i putem učestalog komuniciranja, nastojimo stvoriti okruženje koje potiče sve zaposlenike na odgovoran rad, uključujući i prijavljivanje nedoličnog ponašanja bez straha od odmazde.

EY Ethics Hotline, omogućava ljudima u EY-u, klijentima i drugima izvan organizacije, da anonimno prijave aktivnosti koje mogu uključivati neetično i nedolično ponašanje, koje može dovesti do kršenja profesionalnih standarda ili na neki drugi način biti nedosljedno Globalnom kodeksu ponašanja. Hotline-om upravlja eksterna organizacija koja pruža povjerljive, i po želji anonimne, usluge brzog prijavljivanja širom svijeta.

Kada EY Ethics Hotline registrira prijavu bilo putem telefona ili preko interneta pažnja zaprimljenoj prijavi poklanja se pravovremeno. Ovisno o sadržaju prijave, odgovarajuće osobe iz upravljanja rizicima, ljudskih resursa, pravnih ili drugih funkcija su uključene u rješavanje iste. Procedura je istovjetna i u slučaju pitanja prijavljenih izvan EY Ethics Hotline.

Naše vrijednosti: ko smo mi

Ljudi koji demonstriraju integritet, poštovanje i timski rad

Energični ljudi, s entuzijazmom i hrabrošću da vode

Ljudi koji grade odnose zasnovane na ispravnom postupanju

Interni sistem kontrole kvalitete

Struktura

Ugled EY Bosna i Hercegovina u pružanju visokokvalitetne usluge revizije neovisno, nepristrano i etički, čini temelj našeg uspjeha kao neovisnih revizora. Kontinuirano ulažemo u inicijative za promovisanje veće objektivnosti, neovisnosti i profesionalnog skepticizma. To su temeljne karakteristike visokokvalitetne revizije.

U EY Bosna i Hercegovina, naša uloga kao revizora je osigurati utvrđivanje o realnom i objektivnom prikazivanju finansijskih izvještaja društava koje revidiramo. Okupljamo kvalificirane timove koji pružaju usluge utemeljene na našem širokom iskustvu i stručnosti - u svim industrijskim sektorima i vrstama usluga. Nprestano nastojimo unaprijediti proces upravljanja kvalitetom i rizicima kako bi kvaliteta naše usluge bila na konzistentno visokom nivou.

U današnjem okruženju - kojeg karakterizira neprestana globalizacija i brzo kretanje kapitala i utjecaj tehnoloških promjena - smatramo da kvaliteta naših revizijskih usluga nikada nije bila od veće važnosti. Kao dio EY NextWave nastavljamo značajna ulaganja u razvoj i održavanje naše revizijske metodologije, alata i ostalih potrebnih resursa koji će doprinijeti obavljanju kvalitetnih usluga.

Dok tržište i sudionici nastavljaju zahtijevati visokokvalitetnu reviziju, oni istovremeno zahtijevaju i učinkovito i djelotvorno obavljanje usluge revizije. Pored spomenutog ulaganja, EY nastavlja tražiti načine za unapređenje učinkovitosti i djelotvornosti revizijske metodologije i procesa uz istodobno poboljšanje kvalitete revizije.

Nastojimo uočiti gdje kvaliteta naše revizije nije dosegla naša vlastita očekivanja i očekivanja sudionika, uključujući regulatore nadležne za revizorska društva. Nastojimo naučiti iz rezultata aktivnosti eksternog i internog nadzora te identificirati temeljne uzroke nedostataka u kvaliteti kako bismo mogli kontinuirano unapređivati kvalitetu revizije jer vjerujemo da je važno poduzeti efikasne i primjerene radnje za poboljšanje kvalitete.

Učinkovitost sistema kontrole kvalitete

EY je razvio i implementirao sveobuhvatni paket globalnih procedura kontrole kvalitete revizije. Te procedure su u skladu sa zahtjevima Međunarodnih standarda kontrole kvalitete koje je izdao Odbor za međunarodne revizijske standarde. EY Bosna i Hercegovina je usvojio navedene globalne procedure te ih dopunio kako bi bile u skladu s domaćim zakonom i profesionalnim smjernicama te primjerene specifičnim poslovnim potrebama.

Isto tako provodimo EY program kontrole kvalitete revizije (Audit Quality Review - AQR) kako bi procijenili učinkovitost našeg sistema kontrole kvalitete revizije u osiguranju razumnog uvjerenja da je EY Bosna i Hercegovina i naše osoblje u skladu s primjenjivim profesionalnim i internim standardima te regulatornim zahtjevima.

Rezultati AQR-a i vanjske kontrole se ocjenjuju i komuniciraju EY Bosna i Hercegovina kako bi se osigurala osnova za kontinuirano poboljšanje kvalitete revizije u skladu s najvišim standardima struke.

GE je odgovorno za provedbu programa poboljšanja kvalitete. Provedba, kao takva, analizira rezultate našeg unutarnjeg AQR-a i vanjskih regulatornih pregleda, kao i bilo koje ključne radnje osmišljene za adresiranje područja koja bi se mogla poboljšati.

Nedavni rezultati provedbe takvog nadzora, zajedno s nedavno dobivenim povratnim informacijama tokom nadzora od strane regulatora, omogućili su EY Bosna i Hercegovina da zaključi kako je naš sistem internih

kontrola razvijen na odgovarajući način i djeluje učinkovito.

Unapređenje kontrolnog okvira – Međunarodni standard upravljanja kvalitetom (ISQM 1)

U septembru 2020. godine, Odbor za međunarodne revizijske standarde (IAASB) odobrio je standard upravljanja kvalitetom koji sadrži značajne promjene u načinu na koji profesionalne računovodstvene kompanije upravljaju kvalitetom. Međunarodni standard upravljanja kvalitetom 1 (ISQM 1) zamijenit će trenutni Međunarodni standard kontrole kvaliteta 1 (ISQC 1) i zauzeti će proaktivniji pristup zasnovan na riziku. ISQM 1 stupa na snagu u decembru 2022. godine i, u skladu sa propisanim postupkom, na konačnom odobrenju je u Odboru za nadzor javnog interesa.

ISQM 1 će od kompanija zahtijevati da osmisle, primijene, nadgledaju i procjenjuju cjelokupan sistem upravljanja kvalitetom (SQM) koji u razumnoj mjeri pruža uvjerenje da kompanija ispunjava ciljeve kvaliteta.

Standard uključuje snažnije zahtjeve za upravljanje, rukovodstvo i kulturu profesionalnih računovodstvenih kompanija i postupak procjene rizika koji ocjenjuje rizike kako bi se postigao kvalitet i identifikacija kontrola koje se bave tim rizicima. Također, potrebno je opsežnije praćenje sistema upravljanja kvalitetom kako bi se procijenila efikasnost i identifikovali nedostaci koji zahtijevaju korektivne mjere.

Već su preduzeti mnogi koraci za unapređenje sistema upravljanja kvalitetom. Efikasan sistem upravljanja kvalitetom je osnova za EY inicijative u oblasti kvaliteta i ključan je za kvalitet i operativnu efikasnost. EY pristup podrazumijeva primjenu sistema upravljanja kvalitetom koji se dosljedno primenjuje u cijeloj mreži kompanija članica. Ovo je posebno važno u globalnoj ekonomiji u kojoj mnoge revizije uključuju angažovanje više kompanija članica EY. Globalno dosljedan sistem upravljanja kvalitetom pomaže u obezbjeđivanju kvaliteta angažmana i dosljednost u izvršavanju.

Iako standard stupa na snagu u decembru 2022. godine, EY Bosna i Hercegovina je započela rad na primjeni novog standarda pored EY programa transformacije sistema upravljanja kvalitetom. Naši početni koraci su:

- ▶ Identifikacija funkcija i odjela koje su obuhvaćeni ISQM 1
- ▶ Uspostavljanje strukture upravljanja programom koju čine predstavnici različitih funkcija i odjela kako bi se upravljalo osmišljavanjem i implementacijom sistema upravljanja kvalitetom koji je u skladu sa ISQM 1
- ▶ Identifikovanje i procjena rizika kvaliteta i dokumentovanje kontrola u skladu sa razvijenim pristupom mreže

- ▶ Identifikovanje resursa i zahtjeva u mreži i kako su implementirani ili se koriste u Srbiji u našem sistemu upravljanja kvalitetom

Verujemo da zahtjevi u okviru ISQM 1 mogu pomoći u poboljšanju kvaliteta u kompaniji i na nivou angažmana, jer je efikasan sistem upravljanja kvalitetom temelj za postizanje konsistentnog kvaliteta angažovanja.

Prihvatanje novog klijenta i nastavak saradnje

EY politika

EY Globalna procedura prihvatanja novog klijenta ili nastavak saradnje s postojećim klijentom postavlja načela koja određuju hoće li se prihvatiti novi klijent ili novi posao, odnosno hoće li se nastaviti saradnja s već postojećim klijentom ili na postojećem angažmanu. Ova su načela od temeljnog značenja za održavanje kvalitete, upravljanje rizicima, zaštitu naših zaposlenika i zadovoljavanje zakonskih propisa. Ciljevi ove politike su:

- ▶ Uspostavljanje rigoroznog procesa za ocjenu rizika i donošenje odluke o prihvatanju ili nastavku saradnje s klijentom ili angažmana
- ▶ Zadovoljavanje zahtjeva u pogledu neovisnosti
- ▶ Prepoznavanje i odgovarajuća reakcija na sukob interesa
- ▶ Prepoznavanje i odbijanje klijenata ili angažmana koji predstavljaju preveliki rizik
- ▶ Zahtijevanje konsultacija s odgovornim stručnjacima kako bi se utvrdili dodatni postupci vezani uz upravljanje rizicima za specifične visokorizične faktore
- ▶ Zadovoljavanje zakonskih i regulatornih propisa i zahtjeva struke

Nadalje, EY globalna politika o sukobu interesa sadrži globalne standarde za upravljanje kategorijama potencijalnih sukoba interesa kao i proces za njihovo identificiranje. Također sadrži i odredbe o upravljanju potencijalnim sukobima interesa što brže i učinkovitije moguće, a kroz korištenje odgovarajućih mjera osiguranja. Te mjere sežu od dobivanja saglasnosti klijenata za angažman kod kojeg može postojati sukob interesa, angažovanje više odvojenih timova da djeluju za dva ili više klijenata, implementiranje „Kineskog zida“ među angažovanim timovima, ili odbijanje angažmana kako bi se izbjegao identificirani sukob.

EY globalna politika o sukobu interesa i vezane smjernice uzimaju u obzir povećanu kompleksnost angažmana i odnosa sa klijentima te potrebu da se ubrza i poveća tačnost odgovora klijentima. Politike su također usklađene s posljednjim standardima koje je izdao Odbor za Međunarodne standarde etike za računovođe.

Primjena politike u praksi

Koristimo EY Proces za prihvatanje klijenata i angažmana (Process for Acceptance of Clients and Engagements - PACE), intranet sistem za učinkovitu koordinaciju prihvatanja klijenta i poslova te za nastavak saradnje u skladu s globalnim, uslužnim politikama i politikama društava članova. PACE provodi korisnika korak-po-korak kroz zahtjeve prihvatanja i nastavka saradnje te ga povezuje s resursima i informacijama nužnim za procjenjivanje poslovnih prilika i povezanih rizika.

Kao dio ovog procesa, mi brižljivo razmatramo karakteristične rizike perspektivnog klijenta ili angažmana i rezultate nekolicine procedura dubinskog snimanja. Prije nego prihvatimo novog klijenta ili novi angažman, određujemo da li imamo dovoljno resursa za pružanje kvalitetne usluge, naročito u složenim, tehničkim pitanjima te da li je primjereno da mi pružimo usluge koje klijent od nas traži. Postupak odobrenja je rigorozan, a nova revizija klijenta se ne može prihvatiti bez odobrenja regionalnog ili lokalnog PPD.

Tokom godišnjeg postupka potvrđivanja nastavka saradnje s klijentima i na angažmanima, razmatramo pružene usluge i mogućnost nastavka pružanja kvalitetne usluge te potvrđujemo predanost klijenta EY Bosna i Hercegovina kvaliteti i transparentnosti finansijskog izvještavanja. Partner odgovoran za konkretnu reviziju, zajedno s rukovodstvom našeg revizijskog odjela, na godišnjem nivou razmatra odnos s klijentom kako bi se odredilo da li je nastavak saradnje primjeren.

Kao rezultat ovog razmatranja, neke se revizije utvrđuju kao zahtjevne te time podliježu dodatnoj kontroli tokom revizije (detaljnog nadzoru), a s nekim se revizijskim klijentima saradnja raskida. Kao i kod postupka prihvatanja novog klijenta, naš Regionalni direktor stručne prakse uključen je u postupak odlučivanja o nastavku saradnje i mora se s tim odlukama složiti.

Odluka o prihvatanju, kao i odluka o nastavku saradnje s klijentom, uzimaju u obzir procjenu revizijskog tima o mogućnosti pritiska od strane Uprave klijenta da prihvatimo neodgovarajuće računovodstvene transakcije, donesemo neodgovarajuće revizijske i izvještajne zaključke koji bi mogli umanjiti kvalitetu revizije. Razmatranja i zaključci o integritetu Uprave su od ključne važnosti za odluke o prihvatanju ili nastavku saradnje.

Obavljanje revizije

EY je značajno uložio u poboljšanje revizijskih metodologija i alata sa ciljem provođenja revizija najviše kvalitete u branši. Ova investicija reflektira predanost EY-a izgradnji povjerenja i sigurnosti u tržišta kapitala i u ekonomijama širom svijeta.

Metodologija revizije

EY GAM pruža globalni okvir za pružanje visokokvalitetnih usluga revizije kroz dosljednu primjenu procesa, prosudbi i revizijskih postupaka u svim revizijama bez obzira na veličinu. EY GAM također zahtjeva usklađenost sa svim relevantnim etičkim kodeksima, uključujući neovisnost o entitetu koji revidiramo. Korištenje EY GAM pri procjeni rizika, njegovom ponovnom razmatranju i izmjenama ukoliko je to prikladno te korištenju ovih procjena kako bi se odlučilo o prirodi, vremenu i obimu revizijskih procedura na osnovu ocjene tog rizika je od suštinskog značaja za EY GAM. Naša metodologija također stavlja poseban naglasak na primjenu profesionalnog opreza prilikom provođenja procedura revizije. EY GAM se temelji na Međunarodnim revizijskim standardima (International Standards on Auditing - ISAs) te je dopunjen u Bosni i Hercegovini kako bi bio u skladu s domaćim zakonskim i regulatornim zahtjevima.

Korištenjem online alata, EY Atlas, EY revizoru je predstavljena verzija EY GAM-a koji je organiziran po temama i dizajniran tako da fokusira revizijsku strategiju na rizike finansijskog izvještavanja i dizajn i provođenje odgovarajućih revizijskih procedura kao odgovor na te rizike. EY GAM se sastoji od dvije ključne komponente: zahtjeva i smjernica te priloženih obrazaca i primjera. Zahtjevi i smjernice odražavaju i revizijske standarde i EY politike. Obrasci i primjeri uključuju ilustracije vodećih praksi i pomažu pri provođenju i dokumentiranju revizijskih procedura.

Unutar EY GAM-a moguće je „skrojiti“ i odabrati pristup reviziji koji odražava relevantne zahtjeve i upute ovisno o prirodi entiteta koji se revidira. Na primjer, postoje profili za reviziju dioničkih društava i profili za reviziju nekompleksnih društava.

Nakon uspješnog pilot programa u 2019. godini, EY GAM je ažuriran tako da uključuje pristup reviziji koji se bazira na analizama podataka prvi put primjenjen u profesiji, koji se naziva Digital GAM. Koristeći paket EY Helix alata za analizu, tok revizorskih postupaka, dopunjen novim zahtjevima i smjericama, poboljšava način na koji kompanije članice vrše revizije.

EY pristup reviziji kombinuje ogromne količine finansijskih i nefinansijskih podataka dostupnih iz sistema entiteta sa širokim izvorima znanja kako bi naši revizori pribavili dovoljne i odgovarajuće revizorske dokaze. Kroz vizualizaciju cijele populacije podataka i primjenu profesionalne skepse, naši revizori mogu pružiti dodatni izazov tvrdnjama rukovodstva kako bi podstakli kvalitet revizije.

Poboljšanja su u skladu sa novim standardima, novim revizorskim problemima i pitanjima, iskustvima implementacije i eksternim i internim rezultatima inspekcije. Nedavno je EY GAM poboljšan u skladu sa zahtjevima ISA 540 (Revidirano), Revizija računovodstvenih procjena i s njima povezanih objava (na snazi za revizije perioda koji počinju na dan ili

poslije 15. decembra 2019.), i izdat je paket mogućnosti za sprovođenje tih zahtjeva.

Pored toga, pratimo trenutna i nova dešavanja i objavljujemo blagovremena obavještenja o planiranju i izvršenju revizije koja naglašavaju područja koja su zapažena tokom inspekcija kao i druge ključne teme od interesa za naše lokalne regulatore revizije i Međunarodni forum neovisnih regulatora revizije (IFIAR).

Konkretno, s obzirom na utjecaj koji COVID-19 ima na globalnu ekonomiju, izdata su uputstva za rješavanje računovodstvenih pitanja i pitanja finansijskog izvještavanja sa kojima se suočavaju društva kojima kompanije članice EY pružaju reviziju, kao i revizorska razmatranja prilikom obavljanja revizija u trenutnom okruženju.

Tehnologija

Revizijski timovi koriste tehnologiju koja im pomaže u provođenju i dokumentovanju revizije u skladu s EY GAM-om.

EY Canvas, naša globalna platforma za reviziju, čini suštinu revizije i omogućuje nam obavljanje visokokvalitetne revizije. EY Canvas je izgrađen korištenjem najsavremenije tehnologije za web aplikacije. Ovo nam osigurava sigurnost podataka i razvijanje našeg softvera kako bismo odgovorili na promjene u računovodstvenoj profesiji i regulatornom okruženju.

Korištenjem profiliranih pitanja, revizijski angažmani se u EY Canvas automatski konfiguriraju sa informacijama koje su značajne za veličinu i industriju društva. Ovo pomaže da naši revizijski planovi ostanu prilagođeni i ažurni i omogućava direktnu poveznicu sa smjernicama revizijske metodologije, profesionalnim standardima i predlošcima za dokumentiranje. EY Canvas izgrađen je sa dizajnom i korisničkim interfejsom koji omogućava korisnicima da vizualiziraju rizike i njihov odnos sa planiranim odgovorima na te rizike te odrađenim procedurama u ključnim područjima revizije. Također, omogućava povezivanje naših timova za reviziju grupe kako bi komunicirali rizike i upute među uredima tako da primarni revizijski tim može usmjeriti izvršenje i nadzirati provedbu grupne revizije.

EY Canvas uključuje Moj EY portal za klijente (MY EY client Portal), kako bi pomogao timovima u komunikaciji sa klijentima i usmjeravanju zahtjeva njihovih klijenata. EY Canvas je integrisan u mobilne aplikacije kako bi pomogao našim zaposlenicima u njihovom radu; na primjer, u praćenju statusa revizije, sigurnom pohranjivanju revizijskih dokaza i zapažanjima pri obavljanju popisa.

Tokom različitih faza revizije naši revizijski timovi koriste i druge softverske aplikacije, obrasce i predloške koji im pomažu u provođenju i dokumentiranju revizijskih procedura, zaključaka i analiza. To uključuje EY Smart Automation, kolekciju

aplikacija koje se razvijaju i implementiraju globalno putem EY Canvas kako bi osnažili digitalni rad EY stručnjacima za reviziju u izvršavanju revizijskih postupaka i procesa.

Digital GAM i alati za analizu podataka

U EY analiza podataka je centralna u našoj reviziji. Naša upotreba podataka i analiza se ne tiče dodatnih procedura ili vizualizacija. Radi se o preuzimanju velikih populacija kompanijskih podataka, i primjenjivanju naše globalno konsistentne tehnologije (EY Helix) i metodologije (EY GAM) za reviziju tih podataka.

EY Helix je naš paket alata za analizu podataka, koji se koristi u reviziji. Analitičke procedure transformišu reviziju tako jer mogu da obuhvate veći obim podataka koji su bitni za reviziju, da identifikuju naizgled neprimjetne obrasce i trendove, i pomažu nam da usmjerimo reviziju. One nam također omogućavaju da dobijemo bolju perspektivu, dublji uvid i razumijevanje transakcija i oblasti rizika.

EY primjenjuje alate za analizu podataka kako bi analizirali poslovne operativne cikluse društava kojima pružamo reviziju, uz podršku revizorskih programa koji se zaničaju na korištenju analitičkih alata koji pomažu primjenu ovih alata za analizu podataka.

Koristeći EY Helix paket i naše analitičke procedure, naši timovi mogu unaprijediti proces procjene rizika revizije, omogućavajući reviziju više rizičnih transakcija. Također, pomažu našim ljudima da postavljaju bolja pitanja o revizorskim nalazima i procjeni ishoda.

EY Atlas je globalna tehnološka platforma koja omogućuje našim revizorima da pristupe najnovijim računovodstvenim i revizorskim standardima, uključujući eksterne standarde, EY interpretacije i idejno liderstvo.

Formiranje revizijskih timova

Procedure EY Bosna i Hercegovina zahtijevaju godišnji pregled rasporeda revizija dodijeljenih partnerima od strane rukovodstva odjela revizije i Regionalnog PPD-a kako bi se uvjerali da stručnjaci koji vode revizije dioničkih društava posjeduju odgovarajuće sposobnosti (npr. znanje, vještine i sposobnosti) potrebne za ispunjavanje njihovih revizorskih odgovornosti, te su u skladu s zakonskim regulativama za obaveznu rotaciju revizora.

Raspoređivanje profesionalaca u revizijske timove također je u nadležnosti rukovodstva odjela revizije. Faktori koji se uzimaju u obzir prilikom raspoređivanja ljudi u timove su: kompleksnost i veličina revizije, specifično znanje pojedine industrije, trajanje revizije, kontinuitet i mogućnost stjecanja znanja kroz praksu. Kod zahtjevnijih revizija, uzima se u obzir potreba za dodatnim ili posebnim vještinama kako bi se dopunio i poboljšao revizijski tim.

U mnogim slučajevima, interni stručnjaci su dio revizijskog tima kako bi pomogli u obavljanju revizijskih postupaka i u pribavljanju odgovarajuće revizijske dokumentacije. Ti stručnjaci se koriste u situacijama kad su potrebne specifične vještine ili znanja, kao što su informacijski sistemi, vrednovanje imovine i aktuarska analiza.

Prevare

Dio posvećenosti kvalitetu u EY predstavlja politika kontinuiranog unaprjeđenja koja je rezultirala u inovacijama u pogledu rizika i revizorskih procedura u vezi sa prevarama. Te inovacije uključuju:

- ▶ Korištenje prednosti napredne tehnologije kroz:
 - ▶ Obaveznu upotrebu alata za analizu podataka za testiranje prevara
 - ▶ Poboljšanje procjena rizika i obima revizije korištenjem više eksternih podataka i informacija, kao što su društvene mreže
 - ▶ Korištenje elektronskih potvrda za revizorske dokaze kad god je to moguće, vremenom postizanje direktnog usaglašavanja bankarskih transakcija evidentiranih kod klijenta sa evidencijama banaka
- ▶ Obavezan godišnji trening iz forenzike za sve profesionalce u odjelu revizije

Pregled i konsultacije

Pregled obavljene revizije

EY procedure zahtijevaju uključivanje starijih članova tima direktno i na vrijeme u obavljanje revizije, kao i nivo pregleda koji mora da se obavi. Članovi revizijskog tima zaduženi za nadzor obavljaju detaljan pregled revizijske dokumentacije osiguravajući tehničku tačnost i preciznost. Viši rukovoditelji revizije i partneri na angažmanu obavljaju pregled drugog stepena kako bi odredili adekvatnost revizijskog rada u cjelini i s njim povezanog računovodstvenog i finansijskog izvještavanja. Gdje je primjereno, te bazirano na riziku, porezni stručnjak pregleda značajnu poreznu i drugu povezanu dokumentaciju. Za dionička društva i određena ostala društva, partner za neovisan pregled kvalitete revizije (opisan dolje) vrši uvid u značajna računovodstvena pitanja, pitanja finansijskog izvještavanja i vršenje revizije, kao i u finansijske izvještaje revidirane kompanije te u naš revizijski izvještaj.

Priroda, vrijeme i obim pregleda radnih papira od strane neovisnog partnera ovisi o mnogim faktorima, uključujući:

- ▶ Rizik, materijalnost, subjektivnost i složenost pitanja
- ▶ Sposobnost i iskustvo revizijskog tima u pripremanju revizijske dokumentacije
- ▶ Stepenn direktnog učešća partnera u revizijskom radu
- ▶ Obim korištenja konsultacija

Naše procedure isto tako opisuju ulogu i odgovornost svakog člana revizijskog tima za upravljanje i nadzor revizije, kao i zahtjeve u pogledu dokumentiranja njihovog rada i donošenje zaključaka.

Potreba za konsultiranjem

EY procedure u vezi konsultacija izgrađene su na kulturi kolaboracije u kojoj su revizori potaknuti da razmjenjuju svoje poglede po pitanju kompleksnih računovodstvenih, revizijskih i pitanja izvještavanja. Kako je okruženje u kojem radi EY mreža postalo složenije i globalno povezano, EY kultura konsultacija postala je još važnija kako bi pomogla EY mreži da pravovremeno dođe do odgovarajućih zaključaka za društva koja revidira. Zahtjevi za konsultacije i povezane politike osmišljeni su tako da uključuju prave resurse kako bi revizijski timovi došli do odgovarajućih zaključaka.

Kultura konsultacija u EY omogućava timovima na angažmanima da pružaju besprijekorne i dosljedne usluge visokog kvaliteta koje zadovoljavaju potrebe klijenata revizije, njihovih organa upravljanja i svih zainteresovanih strana

Za složena i osjetljiva pitanja, postavljen je formalizovani proces koji zahtjeva konsultiranje izvan revizijskog tima s ostalim zaposlenicima s više iskustva ili specifičnim znanjima, prevashodno Direktorom stručne prakse i kolegama koji vode brigu o neovisnosti. U interesu objektivnosti i profesionalnog skepticizma, naša poslovna politika zahtjeva od članova stručne prakse i neovisnosti i nekih drugih da se povuku iz savjetodavne uloge ukoliko trenutno rade, ili su nedavno radili, s klijentom na kojeg se savjetovanje odnosi. Pod takvim okolnostima drugo primjereno kvalifikovano osoblje bit će dodijeljeno.

Procedure EY zahtijevaju dokumentiranje svih konsultacija, uključujući i zahtjev za pribavljanje pisane saglasnosti od strane osobe koja se konsultira kao dokaz da je konsultant razumio problem i njegovo rješenje.

Pregled kvalitete revizije

Pregled kvaliteta revizije od strane neovisnog partnera, a u skladu sa zahtjevima profesionalnih standarda je obavezan za revizije javnih društava, određenih društava od javnog interesa kao i onih za koje je potrebno pažljivije promatranje. Neovisni partneri koji vrše pregled kvaliteta revizije su stručnjaci sa značajnim iskustvom. Oni su neovisni o revizorskom timu i daju objektivnu ocjenu značajnih procjena revizorskog tima i zaključaka donijetih u formulisanju revizorskog izvještaja. Pregled kvaliteta revizije, međutim, ne umanjuje odgovornost partnera

zaduženog za angažman i njegovo izvršenje. Odgovornost neovisnog partnera koji vrši pregled kvaliteta revizije se ne može ni u kom slučaju delegirati drugim pojedincima.

Pregled kvalitete revizije je aktivnost koja se općenito proteže kroz cijeli ciklus revizije uključujući planiranje, procjenu rizika, strategiju revizije i njeno izvršenje. Politike i procedure za provođenje i dokumentiranje pregleda kvalitete revizije, pružaju specifične upute u pogledu prirode, vremena i obima procedura koje se moraju provesti i zahtjevanu dokumentaciju koja dokazuje njihovo kompletiranje. Pod svim okolnostima, pregled kvaliteta angažmana završava se prije datuma revizorskog izvještaja.

Regionalni rukovodeći partner u reviziji (ili regionalni lider za reviziju) i Direktor profesionalne prakse (PPD) određuju neovisne partnere koji su angažovani na pregledu kvaliteta revizije.

Različita mišljenja unutar revizijskog tima, te proces njihovog rješavanja

EY zagovara kulturu saradnje koja ohrabruje i očekuje od naših ljudi da govore, bez straha od odmazde, u slučaju nastanka različitih profesionalnih mišljenja ili ukoliko se osjećaju nelagodno u vezi pitanja koja se tiču angažmana za klijenta. Politike i procedure su osmišljene kako bi ohrabrine članove revizijskog tima da pokrenu sva neslaganja u vezi sa značajnim računovodstvenim, revizijskim i pitanjima izvještavanja.

Ove politike su jasno iskomunicirane od strane EY na početku zaposlenja, a mi kontinuirano promoviramo kulturu koja naglašava ličnu odgovornost i ovlaštenje ljudi da zahtijevaju da se njihovo mišljenje sasluša kao i da čuju mišljenje drugih.

Razlike u stručnom mišljenju koje se javljaju tokom obavljanja revizije su najčešće riješene na nivou revizijskog tima. Međutim, ako pojedinac uključen u raspravu oko nekog problema nije zadovoljan donesenom odlukom, on ili ona prosljede raspravu o problemu na sljedeći nivo odgovornosti dok se ne postigne dogovor ili dok se ne donese konačna odluka.

Nadalje, ako odgovorni partner za pregled kvalitete revizije iskaže preporuke koje partner na angažmanu ne prihvati te ukoliko problem nije riješen na zadovoljstvo partnera za pregled, revizijski izvještaj se neće izdati dok nesuglasica ne bude riješena. Razlike u profesionalnim mišljenjima koje se riješe putem konsultacije sa odjelom Stručne prakse se na odgovarajući način dokumentuju.

Rotacija partnera u reviziji i duga povezanost

EY podržava obaveznu rotaciju partnera kako bi pomogao u jačanju neovisnosti revizora. EY Bosna i Hercegovina se pridržava zahtjeva za rotaciju

definisanih IESBA kodeksom, Ministarstva finansija Republike Srpske i Federalnog ministarstva finansija a po potrebi i zahtjeva američke Komisije za vrijednosne papire (SEC). EY Bosna i Hercegovina podržava rotaciju odgovornog partnera za reviziju jer se time osigurava svježa perspektiva i promiče neovisnost od uprave društva, zadržavajući pritom stručnost i poznavanje poslovanja. Rotacija odgovornog partnera za reviziju, u kombinaciji sa zahtjevima za neovisnost, pojačanim sistemima unutarnje kontrole kvalitete i neovisnim nadzorom nad revizijom, pomaže ojačati neovisnost i objektivnost te je važna mjera zaštite kvalitete revizije.

Za društva od javnog interesa (PIE), EY globalna politika neovisnosti zahtjeva da glavni partner na angažmanu, kao i partner koji pregleda i osigurava kvalitet angažmana i drugi revizorski partneri koji donese ključne odluke ili prosudbe o pitanjima značajnim za reviziju (zajedno, „ključni partneri u reviziji“) moraju da se rotiraju nakon sedam godina. Za nove PIE (uključujući klijente koji su tek postali dionička društva), ključni partneri u reviziji mogu ostati raditi na tom klijentu dodatne dvije godine prije rotacije, ako već provedeno vrijeme na tom klijentu iznosi šest ili više godina, prije listiranja na berzi.

Po protoku maksimalnog razdoblja pružanja usluge za rotaciju, ključni revizorski partner ne smije voditi ili koordinirati profesionalne usluge PIE revizorskom klijentu sve dok ne protekne razdoblje hlađenja. Ovaj period je pet godina za vodećeg partnera za reviziju, tri godine za partnera za kontrolu kvalitete revizije i dvije godine za ostale partnere koji podliježu rotaciji.

Ako je potrebno razdoblje hlađenja za glavnog partnera na revizorskom angažmanu, koje je propisalo lokalno zakonodavno tijelo ili regulator kraće od pet godina, duže od tog razdoblja hlađenja ili tri godine može se zamijeniti za inače potrebni petogodišnji period. Ovo izuzeće može se primijeniti samo za periode revizije koji počinju prije 15. decembra 2023. godine.

Pored zahtjeva za rotacijom revizijskih partnera koji se primjenjuju na PIE revizijske klijente, EY je uspostavila dug zaštitni period zarad sprečavanja udruživanja koji, u skladu s zahtjevima IESBA kodeksa, uključuje razmatranje prijetnji neovisnosti nastalih angažovanjem pojedinih profesionalaca tokom dugog vremenskog razdoblja u pojedinoj reviziji i uspostavlja okvir zaštitnih mjera za rješavanje takvih prijetnji.

Koristimo alate za efikasno praćenje poštivanja interne rotacije i zahtjeva za revizijske partnere i druge profesionalce koji su dugo angažovani na pojedinim klijentima u reviziji. Također postoji postupak planiranja rotacije i odlučivanja koji uključuje konsultacije i odobrenja od strane naših stručnjaka iz odjela za Stručne prakse i neovisnosti.

Eksterna rotacija

Za društva od javnog interesa usklađeni smo sa zahtjevima za rotacije Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske (Službeni glasnik 94/15 i 78/20) i Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik 15/21).

Ocjenjivanje kvalitete revizije

EY Globalni program za ocjenjivanje kvalitete revizije (AQR) je kamen temeljac EY procesa za praćenja kvalitete revizije. EY Bosna i Hercegovina koristi Globalni AQR, izvještava o njegovim rezultatima te razvija odgovarajuće planove djelovanja. Primarni cilj programa je odrediti jesu li sistemi kontrole kvalitete, uključujući one koje koristi EY Bosna i Hercegovina, uređeni na odgovarajući način te postupa li se u skladu sa njima prilikom obavljanja revizije kako bi se osigurala usklađenost s politikama i procedurama, profesionalnim standardima i regulatornim zahtjevima. Globalni AQR program usklađen je sa smjernicama koje su sadržane u Međunarodnom standardu kontrole kvalitete br. 1 (ISQC br. 1) sa izmjenama te se po potrebi nadopunjuje kako bi bio usklađen s lokalnim Profesionalnim standardima i regulatornim zahtjevima. Ovo, također, pomaže EY Bosna i Hercegovina u kontinuiranim nastojanjima da identificira područja u kojima može poboljšati našu izvedbu ili poboljšati naše politike i procedure.

Program se provodi godišnje te se koordinira i prati od strane predstavnika PPD mreže direktora i nadzire od strane Globalnog rukovodstva revizije.

Angažmani koji se ocjenjuju svake godine biraju se na temelju rizika, s naglaskom na velike i složene revizijske angažmane te one od značajnog javnog interesa. Globalni program ocjenjivanja kvalitete revizije podrazumijeva detaljan pregled radnih papira, fokusiran je na rizike, i pokriva veliki uzorak dioničkih i drugih društava kako bi se ocijenila usaglašenost s unutarnjim politikama i procedurama, zahtjevima EY GAM, i relevantnim lokalnim profesionalnim standardima i regulatornim zahtjevima. Program također uključuje i pregled uzorka drugih angažmana. Time se mjeri usklađenost sa relevantnim profesionalnim standardima i internim politikama i procedurama koje je potrebno primjenjivati u izvršavanju nerezizijskih usluga. Nadalje, provode se pregledi na nivou društva kako bi se ocijenila usklađenost s politikama kontrole kvalitete i procedurama za određeni nivo, kako se navodi u ISQC br. 1.

Globalni AQR program koji nadopunjava vanjski pregled i inspekcije, kao što su programi inspekcije zakonitosti i vanjskog ocjenjivanja od strane konkurenata. Također nas obavještava o našoj usklađenosti sa regulatornim zahtjevima, profesionalnim standardima i politikama i procedurama.

Stručnjaci koji provode AQR i lider tima odabiru se temeljem njihovih vještina i stručnog znanja u

računovodstvu i u reviziji, kao i njihove uže specijalnosti; oni često rade na Globalnom AQR programu duži niz godina i visoko su stručni u provođenju programa. Lider tima i stručnjaci koji provode pregled odlaze u kontrolu izvan lokacije na kojoj inače obavljaju svoj posao i neovisni su od revizijskog tima kojeg ocjenjuju.

Pandemija COVID-19 predstavljala je poseban izazov globalnom programu AQR 2020. godine kao rezultat ograničenja putovanja i fizičkih interakcija. Koristeći EY Canvas i druge alate za saradnju program je efektivno završen u EY Bosna i Hercegovina.

Rezultati AQR programa, vanjskog nadzora i inspekcijskih aktivnosti vrednuju se i o njima se izvještava kako bi se unaprijedila kvaliteta pruženih usluga. Planovi za poboljšanje kvalitete uključuju popis aktivnosti koje treba poduzeti, ljude odgovorne za te aktivnosti, raspored aktivnosti, rokove, te potvrdu o obavljenim aktivnostima. Mjere za rješavanje problema kvalitete revizije koje propiše Globalni AQR program, regulatorne inspekcije i preglede od strane kolega, adresira rukovodstvo Revizije i naš PPD. Ovi programi osiguravaju bitnu povratnu informaciju praćenja aktivnosti za kontinuirano poboljšanje kvalitete.

Vanjska kontrola kvalitete revizije

Poslovanje revizije EY Bosna i Hercegovina podliježe kontroli Ministarstva finansija Republike Srpske, Federalno Ministarstvo finansija i Revizorske komore Federacije Bosne i Hercegovine. Kao dio aktivnosti nadzora Ministarstvo finansija Republike Srpske, Federalno Ministarstvo finansija i Revizorska komora Federacija BiH procjenjuju kvalitetu sistema kontrole i rade pregled pojedinih angažmana.

Posljednja kontrole kvalitete od strane Ministarstva Finansija Republike Srpske provedena je tokom 2020. godine. Mišljenje kontrole je izdato 14. oktobra 2020. godine.

Uvažavamo i učimo kroz inspekcijski rad Ministarstva finansija Republike Srpske, Federalnog ministarstva finansija i Revizorske komore Federacije BiH. Temeljito smo evaluirali napomene date tokom pregleda kako bismo prepoznali područja u kojima možemo poboljšati kvalitetu revizije. Zajedno s našim AQR procesom, vanjske kontrole pružaju vrijedan uvid u kvalitet EY revizija. Uvidi nam omogućavaju efikasno izvršavanje visokokvalitetnih revizija.

Informacije o gore navedenim regulatorima mogu se pronaći na:

<http://www.rkfbih.ba/bs/>;

<https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mf/PAO/Pages/default.aspx>

Usklađenost sa zakonskim zahtjevima

EY Globalni kodeks ponašanja pruža jasne standarde koji vode naše postupke i poslovno ponašanje. EY Bosna i Hercegovina postupa u skladu s važećim zakonima i propisima, a EY vrijednosti čine temelj našoj predanosti da činimo ono što je ispravno. Ta predanost je podržana nizom politika i procedura, objašnjeno u nastavku.

Anti-korupcijska politika

EY Globalna anti-korupcijska politika pruža EY ljudima smjernice oko određenih neetičnih i nezakonitih aktivnosti. Ona naglašava obavezu pridržavanja zakona o anti-korupciji i proširuje definiciju toga što predstavlja mito. Također utvrđuje odgovornost izvještavanja kada se otkrije podmićivanje. Kao posljedica rastućeg globalnog utjecaja podmićivanja i korupcije, povećani su naponi da se uspostave anti-korupcijske mjere kroz cijeli EY.

Povlašteno trgovanje

EY Globalna politika o povlaštenom trgovanju potvrđuje obavezu naših ljudi da ne trguju papirima od vrijednosti s povlaštenim informacijama, pruža detalje o tome što čini povlaštenu informaciju i identificira kome se naši ljudi trebaju obratiti ako imaju pitanja u vezi sa njihovim odgovornostima.

Trgovinske sankcije

Važno je da smo svjesni promjenjive situacije u vezi međunarodnih trgovinskih sankcija. EY prati izdane sankcije u mnogo dijelova svijeta i daje smjernice svojim ljudima o aktivnostima na koje one utječu.

Zaštita podataka

EY Globalna politika o privatnosti ličnih podataka, revidirana i ponovno izdata 2018. godine, postavlja načela koja se primjenjuju za korištenje i zaštitu osobnih podataka, uključujući i one koji se odnose na tekuće, prošle i potencijalne zaposlenike, klijente, dobavljače i poslovne saradnike. Politika je konzistentna sa striktnim zahtjevima sa Općom uredbom o zaštiti podataka Evropske unije i drugim primjenjivim važećim zakonima i propisima o zaštiti podataka i privatnosti. EY pored toga ima Obavezujuća korporativna pravila koja su odobrili EU regulatori kako bi se olakšala kretanje ličnih podataka unutar EY mreže. Nadalje, imamo politiku rješavanja naših specifičnih zahtjeva za privatnost podataka i poslovnih potreba u Bosni i Hercegovini.

Čuvanje dokumentacije

EY Čuvanje dokumentacije globalno i povezane lokalne politike primjenjuju se na sve angažmane i osoblje. Ove

politike se bave čuvanjem dokumentacije kad neka osoba postane svjesna bilo kakve stvarne ili razumno očekivane tužbe, parnice, istrage, sudskog poziva ili drugog postupka od strane države, koji uključuje nas ili nekog od naših klijenata, a da se može odnositi na naš rad. Također se bavi lokalnim zakonskim zahtjevima primjenjivim na pripremanje i održavanje radnih papira relevantnih za obavljeni rad.

Politika neovisnosti

Globalna politika neovisnosti zahtijeva da EY Bosna i Hercegovina i naši zaposlenici djeluju u skladu sa standardima neovisnosti primjenjivim na specifične angažmane, uključujući, na primjer Etički kodeks Odbora za Međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA), i Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske (Službeni glasnik RS 94/15 i 78/20) i Zakon o računovodstvu i reviziji Federacije BiH (Službene novine FBiH 15/21).

Neovisnost vrednujemo i procjenjujemo kroz nekoliko relevantnih perspektiva, uključujući postojanje finansijskih odnosa kako našeg društva tako i naših ljudi, odnose zaposlenja, poslovne odnose, dopustivost nerevizijskih usluga koje pružamo revizijskim klijentima, primjenjive zahtjeve rotacije društava i partnera, dogovore oko revizijske naknade, prethodno odobrenje Odbora za reviziju te naknade partnerima.

Neuspjeh u pridržavanju primjenjivih zahtjeva neovisnosti će utjecati na odluke o unapređenju i naknadama, a može dovesti i do drugih disciplinskih mjera za zaposlenika, uključujući odvajanje od EY Bosna i Hercegovina.

EY Bosna i Hercegovina je implementirao globalne EY aplikacije, alate i procese koji pomažu nama, našim stručnjacima i ostalim zaposlenicima pri poštivanju usklađenosti s politikama neovisnosti.

EY globalna politika neovisnosti

EY globalna politika neovisnosti sadrži zahtjeve u pogledu neovisnosti koji se odnose na sva njegova društva, stručnjake i ostalo osoblje. To je snažna politika kreirana prema IESBA-ovim etičkim kodeksom, te primjenom strožijih zahtjeva ukoliko su takvi propisani od strane relevantnog regulatora. Ova politika također uključuje i dodatne smjernice koje pomažu ljudima u primjeni pravila neovisnosti. EY globalna politika neovisnosti je lako dostupna na EY intranetu.

Globalni sistem neovisnosti (Global Independence System - GIS)

GIS je alat dostupan preko intraneta, koji pomaže EY profesionalcima u identificiranju dioničkih društava od kojih moramo biti neovisni te zabrane koje se odnose na pojedine entitete. Najčešće su to revizijski klijenti koji su dionička društva te njihova ovisna društva, ali postoje i druge vrste klijenata kojima se pružaju usluge uvjerenja također. Alat uključuje podatke o obiteljskim stablima

povezanih društava revizijskih klijenata koji su dionička društva, a koje ažuriraju članovi revizijskih timova. Podaci o društvima uključuju zabilješke o primjenjivim pravilima o neovisnosti, što je od pomoći našim zaposlenicima pri određivanju tipa usluga koje je moguće pružiti te druge aranžmane i odnose u koje je moguće stupiti.

Globalni sistem kontrola (Global Monitoring System - GMS)

GMS je drugi važni globalni alat koji pomaže pri određivanju zabranjenih dionica i drugih finansijskih instrumenata koje nije dopušteno posjedovati. Od svih zaposlenika koji se nalaze na menadžerskoj poziciji ili više zahtijeva se da unesu informacije o svim papirima od vrijednosti koje oni ili članovi njihove uže porodice posjeduju u GMS. Kada se unese informacija o zabranjenim papirima od vrijednosti ili kada papiri od vrijednosti koje posjeduju postanu zabranjeni, zaposlenici zaprimaju obavijesti i od njih se traži da iste prodaju. Iznimke, koje su identificirane tokom ovog procesa, prijavljuju se kroz Globalni sistem za prijavljivanje incidenata povezanih sa neovisnošću (Global Independence Incident Reporting System - GIIRS) radi regulatornih zahtjeva. GMS također olakšava godišnje i kvartalno usklađivanje s politikom neovisnosti, kako je opisano dolje.

Pridržavanje neovisnosti

EY je uspostavio niz procesa i programa koji su usmjereni na praćenje usklađenosti svih njegovih društava i zaposlenika sa zahtjevima neovisnosti. Oni uključuju sljedeće aktivnosti, programe i procese.

Potvrde neovisnosti

Svake godine, EY Bosna i Hercegovina je uključen u proces na nivou regije, kojim se potvrđuje usklađenost s EY globalnim politikama neovisnosti i zahtjevima procesa te se izvještava o pronađenim iznimkama, ako postoje.

Svi EY profesionalci, i određene druge osobe, ovisno o njihovoj ulozi ili funkciji, moraju potvrditi da su usklađeni s politikama neovisnosti i procedurama barem jednom godišnje. Svi partneri su to dužni učiniti kvartalno.

Globalni pregledi pridržavanja neovisnosti

EY provodi interne procedure u društvima članovima nastojeći procijeniti usklađenost s politikama neovisnosti. Ovi pregledi uključuju aspekte usklađenosti povezane sa nerevizijskim uslugama, poslovnim odnosima s kompanijama koje revidiramo i finansijske odnose društava članova.

Testiranje ličnog pridržavanja neovisnosti

Svake godine EY tim za globalnu neovisnost uspostavlja program za testiranje pridržavanja zahtjeva lične potvrde neovisnosti i s izvještavanjem podataka u GMS-u. U sklopu ciklusa testiranja u 2020. godini, EY Bosna i Hercegovina testirala je partnere i druge zaposlenike.

Nerevizijske usluge

Nadziremo usklađenost s profesionalnim standardima koji reguliraju pružanje nerevizijskih usluga revizijskim klijentima putem različitih mehanizama. To uključuje upotrebu alata poput PACE-a (kao što je opisano na stranici 12) i Alata za izradu referentne liste usluga (Service Offering Reference Tool - SORT, opisano u nastavku), treninga, alata i potrebnih procedura korištenih za vrijeme obavljanja revizija i naših procesa internih pregleda. Također imamo uspostavljen proces za pregled i odobrenje određenih nerevizijskih usluga prije prihvatanja angažmana.

Globalna edukacija o neovisnosti

EY razvija i pušta u upotrebu razne edukativne programe o neovisnosti. Svi stručnjaci i određeno ostalo osoblje mora sudjelovati u godišnjoj edukaciji o neovisnosti kako bi omogućili očuvanje naše neovisnosti od kompanija koje revidiramo.

Cilj je pomoći EY ljudima u razumijevanju njihovih odgovornosti i omogućiti svakome od njih i njihovim društvima članovima da se oslobode utjecaja koji se smatraju nekompatibilnim s objektivnošću, integritetom i neovisnošću prilikom obavljanja revizije klijenta.

Godišnji program edukacije o neovisnosti pokriva naše zahtjeve za neovisnošću s naglaskom na nedavne promjene u politici, ali i teme i predmete od stalnog značaja. Pravovremeno završavanje godišnje edukacije o neovisnosti je obavezno i pažljivo praćeno.

Pored programa godišnje edukacije o neovisnosti, postoje brojni drugi programi i sadržaji o neovisnosti poput onih u programu edukacije novozaposlenog osoblja, određenih programa edukacije prilikom promocije na višu poziciju i u planu edukacije za profesionalno osoblje koje se bavi pružanjem ključnih usluga.

Alat za izradu referentne liste usluga (Service Offering Reference Tool - SORT)

Kontinuirano ocjenjujemo i pratimo naš portfolio usluga, potvrđujući da su dozvoljene zakonom i stručnim standardima te da se koriste adekvatne metodologije, procedure i procesi u razvoju novih usluga. Kada je potrebno, prekidamo ili ne pružamo usluge koje bi mogle dovesti u pitanje neovisnost ili predstavljati drugi rizik. SORT pruža EY zaposlenicima informacije o uslugama koje nudimo. To uključuje i smjernice o uslugama koje se mogu ponuditi revizijskim i nerevizijskim klijentima te pitanjima vezanim uz neovisnost i upravljanje drugim rizicima.

Alat za procjenu poslovnih odnosa (Business Relationship Evaluation Tool - BRET)

BRET pomaže pri usklađivanju poslovnih odnosa sa zahtjevima neovisnosti. Naši zaposlenici su obavezni koristiti taj alat u mnogim okolnostima kako bi identificirali, procijenili i unaprijed pribavili odobrenje svakog potencijalnog poslovnog odnosa s revizijskim klijentom.

Odbori za reviziju i nadzor neovisnosti

Prepoznavamo važnu ulogu Odbora za reviziju i sličnih tijela korporativnog upravljanja u nadzoru neovisnosti revizora. Ovlašteni i neovisni odbori za reviziju su od vitalnog značenja za dioničare u zaštiti neovisnosti i sprečavanju sukoba interesa. Predani smo snažnoj i redovitoj komunikaciji s odborima za reviziju naših klijenata ili s onima koji su zaduženi za upravljanje i nadzor. Kroz EY programe nadzora kvalitete, pratimo i testiramo usklađenost sa EY standardima za komunikaciju s odborima za reviziju, kao i prethodno odobrenje nerevizijskih usluga, gdje je to primjenjivo.

Kontinuirano usavršavanje revizijskih stručnjaka

Profesionalni razvoj

Kontinuirani razvoj vještina i znanja naših ljudi presudan je za postizanje naše svrhe jačanja povjerenja u tržišta kapitala.

Pružanje mogućnosti za prava iskustva, učenje i treniranje pomaže im da rastu i ostvare svoj potencijal, u različitom ritmu napretka koji im odgovara.

Svakodnevna iskustva stečena su lokalno na sistematski način dok je osnovni kurikulum učenja EY revizije globalno dosljedan. Ovo je podržano kroz obuku na radnom mjestu od iskusnijih profesionalaca koji pomažu pretvoriti znanje i iskustvo u praksu.

Učenje se odvija putem nagrađivane Audit Academy, koja kombinuje interaktivne simulacije u učionicama i module e-učenja „na zahtjev“ sa interaktivnim simulacijama virtualnih i fizičkih učionica i proučavanjem pojedinačnih slučajeva te relevantnim ponavljanjima i podrškom pri primjeni naučenog.

To se nadopunjuje programima učenja koji su razvijeni kao odgovor na promjene računovodstvenih i izveštajnih standarda, neovisnosti i profesionalnih standarda, nove tehnologije i problema u praksi.

Kada EYG društvo član izvrši pregled finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (IFRS), članovi tima prođu odgovarajuću edukaciju kako bi postali IFRS akreditovani.

EY Bosna i Hercegovina od naših revizijskih stručnjaka zahtjeva najmanje 40 sati kontinuirane profesionalne edukacije svake godine te najmanje 120 sati tokom razdoblja od tri godine. Od tih sati, osam, odnosno 20, sati svake godine te 48, odnosno 60, sati tokom razdoblja od tri godine mora pokrivati tehnička pitanja koja se odnose na računovodstvo i reviziju.

Znanje i interne komunikacije

Pored profesionalnog razvoja i upravljanja provođenjem, mi razumijemo važnost pružanja najnovijih informacija timovima koji rade na projektima kod klijenata kako bismo im pomogli pri obavljanju njihovih profesionalnih dužnosti. EY je napravio značajna ulaganja u znanje i komunikacijske mreže kako bi se omogućilo brzo širenje informacija te pomoglo zaposlenicima da sarađuju i dijele najbolje prakse. Neki od primjera resursa i alata su sljedeći:

- ▶ EY Atlas, koji uključuje domaće i međunarodne računovodstvene i revizijske standarde i upute za interpretiranje
- ▶ Publikacije kao što su Međunarodni GAAP, razvoj MSFI-ja i ilustrativni prikaz finansijskih izvještaja
- ▶ *Globalne računovodstvene i revizijske vijesti* - sedmični list koji pokriva politike vezane uz reviziju i neovisnost te zbivanja povezana sa računovodstvom, revizijom i neovisnošću kao i interne komentare
- ▶ Novosti iz prakse i web emitiranja uključuju niz svjetskih i za svaku zemlju specifičnih novosti osmišljenih zarad kontinuiranog poboljšanja u društvima članovima i unutar odjela revizije.

Proces ocjenjivanja

LEAD je EY okvir koji povezuje karijeru, razvoj i učinak ljudi. LEAD je ključni pokretač u stvaranju promjena u iskustvu naših ljudi. Kroz stalne povratne informacije, razvoj, izuzetne savjetnike i razgovore o karijeri, LEAD usklađuje pojedince sa strategijom NextWave i omogućava ljudima da se usredsrede na budućnost.

LEAD je dizajniran da podrži rast i razvoj naših zaposlenih u svim fazama njihove karijere u EY. Personalizovani nalog doprinosi tome da se lakše interpretira lični učinak spram rukovodstva u EY, uključujući kvalitet, upravljanje rizikom i tehničku vještinu, kao i procjeni učinak spram kolega istog ranga. Povratne informacije dobijene tokom godišnjeg ciklusa prikupljaju se i koriste kao informacije za programe naknade i nagrađivanja.

Redovan odnos sa savjetnikom o temama kao što su različiti putevi razvoja karijere, primjena novih tehnologija, iskustvo u novim timovima i učenje pomaže u identifikovanju mogućnosti za dalji razvoj i izgradnju vještina usmjerenih na budućnost.

Prihodi i naknade

Finansijske informacije

Dolje navedene finansijske informacije za EY Bosna i Hercegovina predstavljaju kombinirane nekonsolidovane prihode te uključuju troškove fakturisane klijentima kao i prihode fakturisane drugim društvima članovima EYG. Prikazani podaci uključuju prihode od kako revizijskih tako i nerevizijskih klijenata.

Prihodi u tablici navedeni su u skladu sa lokalnim zakonskim propisima i uključuju:

1. Prihode od zakonskih revizija godišnjih i konsolidovanih finansijskih izvještaja društava od javnog interesa, i društava koja pripadaju grupi čiji su vlasnici društva od javnog interesa,
2. Prihode od zakonskih revizija godišnjih i konsolidovanih finansijskih izvještaja drugih društava,
3. Prihode od drugih, dozvoljenih, nerevizijskih usluga društvima kod kojih se provodi zakonska revizija ili revizija,
4. Prihode od nerevizijskih usluga drugim društvima.

Usluga	Prihod	Procent
Zakonske revizije	1.540.729	50,41%
Ostale revizije i reviziji srodne usluge	254.686	8,33%
Nerevizijske usluge	1.219.338	39,89%
Ostali prihodi	41.933	1,37%
Ukupni prihod	3.056.686	100%

Naknade partnerima

Kvaliteta je u središtu EY strategije i ona je ključna komponenta naših sistema upravljanja ličnim performansom. Partneri u EY Bosna i Hercegovina vrednuju se i primaju naknadu na temelju kriterija koji obuhvataju specifične indikatore kvalitete i upravljanja rizicima, a koji se odnose i na obavljene aktivnosti i na rezultate.

LEAD je primjenjiv na sve partnere, voditelje, izvršne direktore i direktore (PPEDDs) u EYG mreži društava članova. LEAD za PPEDDs ojačava globalni poslovni plan nastavljajući povezivati uspješnost s širim ciljevima i vrijednostima. Proces uključuje postavljanje ciljeva, kontinuirane povratne informacije, planiranje ličnog razvoja i ocjenu uspješnosti te je vezan uz prepoznavanje i nagradu partnera. Dokumentiranje ciljeva i uspješnosti partnera temelj je procesa evaluacije. Ciljevi partnera moraju odražavati različite globalne prioritete, od kojih je jedan kvaliteta.

EY zabranjuje ocjenjivanje i davanje nagrade odgovornim partnerima za reviziju i ostalim ključnim partnerima na revizijskom angažmanu zasnovane na prodaji nerevizijskih usluga njihovim revizijskim klijentima. Ovo učvršćuje profesionalnu obavezu naših partnera za očuvanjem naše neovisnost i objektivnosti.

Razvili smo posebne mjere kvalitete izvedbe i kontrole rizika koje uzimaju u obzir sljedeće:

- ▶ Pružanje tehničke stručnosti
- ▶ Usklađenost sa EY vrijednostima što se dokazuje ponašanjem i stavom
- ▶ Demonstraciju znanja o, i vodstva u, kvaliteti i upravljanju rizicima
- ▶ Usklađenost s politikama i procedurama
- ▶ Poštivanje zakona, regulative i profesionalnih obaveza
- ▶ Doprinošenje brendu i zaštita EY imena

EY filozofija nagrađivanja naših partnera zasniva se na jasnim razlikama u nagradama temeljenim na partnerovom dostignuću, u skladu sa procesom globalnog upravljanja dostignućima partnera - LEAD. Partnere svake godine ocjenjuju njihove firme o njihovoj uspješnosti u pružanju kvalitete, iznimne usluge klijentima i angažovanju ljudi uz finansijske i tržišne metrike.

Posluje u sistemu koji zahtijeva da kvaliteta bude značajan faktor u ukupnoj godišnjoj ocjeni partnera.

Kako bi se utvrdile tržišne vrijednosti za različite vještine i uloge te kako bi se izvrsni pojedinci privukli i zadržali, sljedeći se faktori također uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja ukupne nagrade:

- ▶ Iskustvo
- ▶ Uloga i odgovornost
- ▶ Dugoročni potencijal

Slučajevi nepridržavanja standarda kvalitete rezultiraju kaznama, koje mogu uključivati provjeru performansi, promjenu naknade, dodatnu edukaciju, dodatni nadzor ili promjenu radnih zadataka. Ponavljanje nepridržavanja ili osobito teško nepridržavanje standarda kvalitete može dovesti i do isključivanja iz EY Bosna i Hercegovina.

Prilog 1: Lista revizijskih klijenata od javnog interesa

EY Bosna i Hercegovina revizijski klijenti od javnog interesa

U fiskalnoj godini koja je završila 31. decembra 2020. godine EY Bosna i Hercegovina obavilo je reviziju sljedećih društava od javnog interesa:

- ▶ Bosna Bank International d.d. Sarajevo
- ▶ Energopetrol d.d.
- ▶ Intereuropa RTC d.d. Sarajevo
- ▶ Komercijalna banka a.d. Banja Luka
- ▶ MANN+HUMMEL BA d.d. Tešanj; MANN+HUMMEL BA J.S.C. Tešanj
- ▶ NLB Banka a.d. Banja Luka
- ▶ Tvornica cementa Kakanj d.d.
- ▶ Union banka d.d. Sarajevo

Prilog 2:

Lista EYG društava članova u EU ili EEA državama članicama

Na dan 30. juna 2020. godine, sljedeća EYG društva članovi imali su odobrenje za provođenje statutarnih revizija u državama članicama EU ili EEA:

Država članica	Statutarni revizor ili revizijsko društvo
Austrija	Ernst & Young Wirtschaftspruefungsgesellschaft mbH
Belgija	EY Assurance Services
	EY Bedrijfsrevisoren
	EY Europe SCRL
Bugarska	Ernst & Young Audit OOD
Hrvatska	Ernst & Young d.o.o.
	Ernst & Young Croatia d.o.o.
Kipar	Ernst & Young Cyprus Limited
	Ernst & Young
	Ernst & Young CEA (South) Services Ltd
	Ernst & Young CEA (South) Holdings Plc
Republika Češka	Ernst & Young Audit, s.r.o.
Danska	EY Godkendt Revisionspartnerselskab
	EY Grønland Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
	EY Net Source A/S
Estonija	Ernst & Young Baltic AS
	Baltic Network OU
Finska	Ernst & Young Oy
	Julkispalvelut EY Oy
Francuska	Artois
	Auditex
	Ernst & Young Atlantique
	Ernst & Young Audit
	Ernst & Young et Autres
	EY & Associés
Picarle et Associes	
Njemačka	Ernst & Young GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft
	Ernst & Young Heilbronner Treuhand GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft
	EY Revision und Treuhand GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft
	Schitag Schwäbische Treuhand GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Država članica	Statutarni revizor ili revizijsko društvo
Gibraltar	EY Limited
Grčka	Ernst & Young (Hellas) Certified Auditors Accountants SA
Mađarska	Ernst & Young Könyvvizsgáló Korlátolt Felelősségű Társaság
Island	Ernst & Young ehf
Irska	Ernst & Young Chartered Accountants
Italija	EY S.p.A.
Latvija	SIA Ernst & Young Baltic SIA
Lihtenštajn	Ernst & Young AG, Basel
	Ernst & Young AG, Vaduz
Litvanija	Ernst & Young Baltic UAB
Luksemburg	Compagnie de Revision S.A.
	Ernst & Young Luxembourg S.A.
	Ernst & Young S.A.
Malta	Ernst & Young Malta Limited
Nizozemska	Ernst & Young Accountants LLP
Norveška	Ernst & Young AS
Poljska	Ernst & Young Audył Polska sp. z o.o.
	Ernst & Young Audył Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Finance spółka komandytowa
	Ernst & Young Audył Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Doradztwo Podatkowe spółka komandytowa
	Ernst & Young Audył Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
	Ernst & Young Usługi Finansowe Audył sp. z o.o.
Portugal	Ernst & Young Audit & Associados - SROC, S.A.
Rumunija	Ernst & Young Assurance Services S.r.l.
	Ernst & Young Support Services SRL
Slovčka	Ernst & Young Slovakia, spol. s r.o.
Slovenija	Ernst & Young d.o.o.
Španija	ATD Auditores Sector Público, S.L.U
	Ernst & Young, S.L.
Švedska	Ernst & Young AB
Ujedinjeno Kraljevstvo	Ernst & Young LLP
	Ernst & Young Europe LLP

Ukupni promet društava članova EYG-a, za finansijsku godinu koja je završila na dan 30. Juna 2020. Godine, proizašao iz statutarnih revizija godišnjih i konsolidovanih finansijskih izvještaja, iznosio je približno 2,8 milijardi Eura.

O EY

EY je globalni lider u uslugama revizije, poreza, strategije, transakcija i poslovnog savjetovanja. Kvaliteta usluge koju pružamo pomaže vam izgraditi povjerenje u tržišta kapitala i ekonomije širom svijeta. Mi razvijamo izuzetne lidere koji ispunjavaju zahtjeve svih interesnih skupina. Na taj način igramo ključnu ulogu u izgradnji boljeg poslovnog okruženja za naše zaposlenike, klijente i zajednicu.

EY se odnosi na globalnu organizaciju te se može odnositi na jedno ili više društava članova Ernst & Young Global Limited, od kojih je svaka zasebna pravna osoba. Ernst & Young Global Limited, društvo iz Ujedinjenog Kraljevstva ograničeno garancijom, ne pruža usluge klijentima. Informacije o načinu na koji EY prikuplja i koristi lične podatke i opis prava koje pojedinci imaju prema zakonu o zaštiti podataka dostupni su putem ey.com/privacy. Za više informacija o nama molimo posjetite ey.com.

©2020 Ernst & Young d.o.o. Sarajevo

Sva prava pridržana.

BMC Agency

GA 1016683

EYG 006433-20Gbl

ED None

Ovaj sadržaj je pripremljen isključivo u opće informativne svrhe. Nije namijenjeno da služi kao zamjena za detaljno istraživanje ili za isključivanje profesionalnog prosuđivanja. Za svaki specifični savjet obratite se odgovarajućem savjetniku.

ey.com/ba